

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

ODLOČITEV ZA EKOLOŠKO KMETIJSTVO

Pomen prave izbire!

PROGRAM
RAZVOJA
PODEŽELJA

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

KAZALO

UVOD	3
KAJ JE EKOLOŠKO KMETIJSTVO?	4
PREUSMERITEV	5
Razlogi za preusmeritev	5
Obdobje preusmeritve	5
SHEMA POSTOPKA PRIJAVE V EKOLOŠKO KONTROLO	6
Status pridelkov	7
Preusmeritveni načrt	7
EKOLOŠKA PRIDELAVA	7
Kolobar	7
Gnojenje v ekološkem kmetijstvu	8
Varstvo rastlin	9
Zmanjševanje zapleveljenosti	9
Seme	9
Ekološko travinje	10
Reja živali v ekološkem kmetijstvu	10
PREDELAVA IN DOPOLNILNE DEJAVNOSTI NA KMETIJI	11
TRŽENJE EKOLOŠKIH PRIDELKOV IN ŽIVIL	11
KONTROLA	12
DRŽAVA PODPIRA EKOLOŠKE KMETE	12
PLAČILA ZA UKREP EKOLOŠKO KMETOVANJE	13
Kombinacije KOPOP	14
Razvojna sredstva za ekološke kmetije	14
PREDPISI, KI UREJAJO EKOLOŠKO KMETIJSTVO	14
KJE DOBIM INFORMACIJE O EKOLOŠKEM KMETOVANJU IN PREUSMERITVI?	15
POGOSTA VPRAŠANJA	16
KONTAKTNE TOČKE	17

UVOD

Ekološko kmetijstvo je pomembna tema v vsakdanjih pogovorih, različnih medijih in celo razvojnih strategijah držav. Tudi Evropska unija mu je dodelila poseben status v novi skupni kmetijski politiki. Pristopi ekološkega kmetijstva v pridelavi, reji in predelavi zmanjšujejo pritisk kmetovanja na naravo in okolje. Ekološko kmetijstvo zagotavlja visokokakovostno in lokalno pridelano hrano. Poleg zmanjšanja pritiska na naravne vire je ekološko kmetijstvo tudi ekonomska priložnost. Trg ekoloških pridelkov in živil je hitro rastoč segment tržišča živil. Ekološko kmetijstvo zmanjša odvisnost kmetije od industrije repromateriala in lahko nudi kakovostne zaposlitve v celotni verigi.

Za uspešno ekološko kmetovanje je poleg želje in poguma potrebno tudi veliko strokovnega dela in povezovanja na

kmetiji. Za to se je treba odločiti. Odločitev za ekološko kmetovanje terja resen razmislek celotne družine, ki temelji na ekonomskih preračunih in preučitvi novih tehnologij pridelave rastlin, vzreje živali in predelavi. Pri tem lahko pomagajo svetovalci javne službe kmetijskega svetovanja pri Kmetijsko gozdarski zbornici Slovenije (KGZS).

Da bi olajšali odločitev za preusmeritev v ekološko kmetovanje, smo pripravili brošuro z osnovnimi podatki, zahtevami ekološkega kmetijstva in shemo postopka prijave v sistem kontrole oziroma nadzora.

V pomoč vam bodo razpredelnice s potrebnimi koraki in priporočili, ki jih lahko sproti označujete. Brošura vsebuje tudi odgovore na pogosta vprašanja, kontaktne naslove svetovalcev, kontrolnih organizacij in združenj ekoloških kmetov.

KAJ JE EKOLOŠKO KMETIJSTVO?

Ekološko kmetijstvo je pridelovalni sistem, ki zagotavlja trajnostno ohranjanje zdravja tal, ekosistemov in ljudi. Temelji na ekoloških procesih, biološki raznovrstnosti in ciklih, prilagojenih na lokalne razmere, ter se izogiba vnosom snovi, ki imajo škodljive vplive. Ekološko kmetijstvo kombinira tradicijo, inovativnost in znanost v dobro okolja, ki si ga delimo, spodbuja pravične odnose in visoko kakovost življenja za vse deležnike.

definicija IFOAM, 2008

Ekološko kmetijstvo je oblika kmetijske pridelave, ki temelji na gospodarjenju v sožitju z naravo. Zagotavlja sklenjen krogotok hranil v okviru kmetijskega gospodarstva in zmanjšanje obremenitve okolja. Posredno zagotavlja aktivno varovanje okolja in biološke raznovrstnosti ter zaščito naravnih virov: varovanje naravnih ekosistemov, ki opravljajo življenjsko pomembne storitve za naše preživetje, kot so les, čiščenje vode, opraševanje pridelkov, naravno varovanje pred poplavami, vetrom idr. Pri gospodarjenju je poseben poudarek na ohranjanju rodovitnosti tal z zagotavljanjem zadostne količine humusa in z uporabo organskih gnojil. S tem namenom se izbira prave načine obdelave tal, kolobarja in gnojenja.

Živinoreja temelji na živalim ustrezni reji in krmljenju. Cilj ekološkega kmetijstva je zagotoviti zdravo hrano v povezavi z racionalno rabo surovin in energije in s tem minimalno obremenitvijo okolja. Kmetije z ekološkim načinom kmetovanja so lahko ekonomsko uspešne kmetije ob prodaji kakovostnih živil vse bolj zahtevnemu potrošniku.

Cilji ekološkega kmetijstva:

- ohranjanje rodovitnosti tal,
- sklenjen krogotok hranil,
- živalim ustrezna reja in oskrba,
- pridelava visokokakovostnih živil,
- zaščita naravnih življenjskih virov (tla-voda-zrak),
- zmanjšanje obremenitve okolja,
- aktivno varovanje okolja in biološke raznovrstnosti,
- varčevanje energije in surovin,
- zagotovitev delovnih mest v kmetijstvu.

Pogoji ekološkega kmetijstva so navedeni v evropskih uredbah in nacionalni zakonodaji o ekološkem kmetijstvu. Ekološko kmetijstvo zajema rastlinsko pridelavo, nabiranje prosto rastočih rastlin, živinorejo, čebelarstvo, ribogojstvo, predelavo, pravilno označevanje ekoloških pridelkov oziroma živil, uvoz in sistem kontrole.

V ekološkem kmetovanju niso dovoljeni:

- uporaba kemično-sintetičnih sredstev za varstvo rastlin,
- uporaba tretiranega semena,
- uporaba lahko topnih sintetičnih mineralnih gnojil,
- uporaba sintetičnih dodatkov v krmilih,
- uporaba surovin živalskega izvora v krmilih in gnojilih,
- uporaba gensko spremenjenih organizmov,
- preventivno zdravljenje živali s kemično sintetiziranimi alopatskimi proizvodi (antibiotiki, kokcidostatiki itd.).

PREUSMERITEV

Je proces, v katerem se kmetija, kjer pridelava poteka v okviru običajne kmetijske prakse, organizacijsko in tehnološko preoblikuje na način, da lahko na njej potekata pridelava in reja v skladu s pravili ekološkega kmetovanja.

Razlogi za preusmeritev

V ekološko kmetovanje se kmetije preusmerijo iz različnih razlogov. Tako se lahko odločimo za tovrstno kmetovanje zaradi osebnega prepričanja in prepričanja družine, ki upravlja s kmetijo, tržne priložnosti, pridobivanja dodatnih virov sredstev za kmetijo, že obstoječega sonaravnega gospodarjenja na kmetiji, proste reje in paše živali, zahtev že obstoječega tržišča oziroma vaših strank itd.

Kaj čaka kmeta?

- nadomestitev uporabe sintetičnih sredstev za varstvo in gnojenje rastlin s sredstvi in postopki, dovoljenimi v ekološki pridelavi,
- ohranjanje oziroma izboljševanje rodovitnosti tal,
- vzpostavitev širokega kolobarja na njivskih površinah,
- prilagoditev obremenitve površin z živalmi,
- vzpostavitev uravnoveženega ekosistema na kmetiji,
- sprememba celotnega upravljanja kmetije (varstvo rastlin, zdravljenje živali, reja),
- iskanje novih tržnih poti,
- nove prakse pri pridelavi,
- drugačen način reje živali (izpust, paša, prosta reja).

Vprašanja za odločitev o preusmeritvi:

- Kako kmetujem trenutno?
- Kako bom svojo kmetijo pripravil na prehod?
- Kateri koraki so potrebni za preusmeritev?
- Kakšni bodo pridelki in potreba po dodatnem delu?

- Katere so poti prodaje ekoloških pridelkov in živil?
- Kakšna je dostopnost do znanja?
- Kakšne so izkušnje drugih kmetov?

Obdobje preusmeritve

Kmetija pridobi status ekološke kmetije po preteku preusmeritvenega obdobja, v času katerega prilagodi način kmetovanja. V tem času je treba celotno kmetijsko gospodarstvo pripraviti na ekološko pridelavo. **Obdobje preusmeritve traja običajno dve leti** (oziroma tri leta za trajne nasade). Preusmeritev se začne po prijavi v kontrolo in certificiranje ekološkega kmetovanja ter podpisu pogodbe o kontroli in certifikaciji ekološkega kmetovanja. Priporočljivo je, da gospodar opravi tudi osnovni tečaj iz ekološkega kmetovanja in se včlani v katero od regionalnih združenj ekoloških kmetov.

Začetek obdobja preusmeritve:

- prijava kontrolni organizaciji,
- podpis pogodbe o kontroli,
- osnovni tečaj iz ekološkega kmetovanja,
- včlanitev v regionalno združenje ekoloških kmetov.

SHEMA POSTOPKA PRIJAVE V EKOLOŠKO KONTROLO

	Korak	Kmet	Skupaj	Kontrolna organizacija	✓
VZPOSTAVITEV STIKA	1	zanimanje za prijavo			
	2		izmenjava informacij		
	3			posredovanje prijavne dokumentacije	
PRIJAVA	4	prijava v kontrolo		pregled prijavne dokumentacije	
	5				
	6		podpis pogodbe		
	7			priprava dokumentarne mape in vpis	
	8			posredovanje standardnega paketa stranki	
KONTROLA	9			posredovanje dokumentacije kontrolorju	
	10		kontrola na terenu in izdelava poročila		
	11			pregled kontrolnih poročil	
CERTIFICIRANJE	12			odločitev o podelitvi certifikata	
	13			izdaja certifikata	
KONTROLA	14			morebitne dodatne kontrole	

Status pridelkov

Status pridelkov se med preusmeritvijo spreminja iz konvencionalnega v ekološki. Prvo leto po zadnji uporabi nedovoljenega sredstva so pridelki še konvencionalni, drugo leto rastlinske pridelke označujemo »iz preusmeritve«, tretje leto pa pridobijo status »ekološki«. Za trajne nasade velja triletno obdobje preusmeritve. Šele pridelke s statusom »ekološki« sme pridelovalec označiti tudi s predpisanimi označbami in tržiti kot ekološke.

Status pridelkov na kmetiji med preusmeritvijo:

- **v 1. letu** preusmeritve v ekološko kmetovanje (prijava do 31. decembra predhodnega leta) so pridelki na kmetiji »konvencionalni«;
- **v 2. letu** (in 3. za trajne nasade) preusmeritve v ekološko kmetovanje se pridelki prodajajo kot »pridelki iz preusmeritve« – rastlinska pridelava, živinoreja – pridelki so konvencionalni;
- **v 3. letu** preusmeritve v ekološko kmetovanje pridelke označujemo kot »ekološke« in uporabimo oznake za ekološko kmetijstvo (živinoreja, rastlinska pridelava – izjema trajni nasadi);
- **v 4. letu** so tudi pridelki iz trajnih nasadov označeni kot ekološki.

Preusmeritveni načrt

Preusmeritveni načrt je dokument, ki ga sestavita gospodar in svetovalec oziroma izbran izvajalec usposabljanja kmetov za potrebe izvajanja zahtev v okviru ekološkega kmetovanja iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije 2014–2020.

V njem opredelita stanje na kmetiji in potrebne spremembe ter predvidita ekonomski učinek preusmeritve. Je rezultat natančne ocene stanja na kmetiji in opredelitve nove poti. Služi kot vodilo pri izvajanju preusmeritve v ekološko kmetovanje.

EKOLOŠKA PRIDELAVA

Na ekološki kmetiji moramo zagotoviti čim bolj sklenjen krogotok hranil oziroma povezavo med rastlinsko pridelavo in rejo živali. V ekološkem kmetijstvu je sicer rastlinska pridelava brez živinoreje možna, ne pa tudi reja živali brez obdelovalnih površin. Na kmetijah, kjer ni živinoreje, za rodovitnost tal skrbimo s kolobarjenjem, vključitvijo ustreznega deleža metuljnic v kolobarju, rastlin za podor, kompostiranjem rastlinskega materiala in uporabo le-tega pri gnojenju itn.

Ekološka pridelava temelji na:

- uporabi dovoljenih organskih in mineralnih gnojil za vzdrževanje optimalne oskrbljenosti tal s hranilnimi snovmi,
- pravilnem vrstenju kmetijskih rastlin (kolobar),
- vključevanju metuljnic v kolobar (detelja, grah, soja, fižol itd.),
- vzdrževanju neprekinjene zelene odeje na njivskih površinah (setev naknadnih posevkov po pravilu glavnih posevkov),
- izbiri vrst in sort rastlin, ustreznih za ekološko pridelavo (primerna lega in tip tal),
- mehanskem varstvu rastlin pred pleveli,
- preprečevanju prekomernega razvoja škodljivcev z vzdrževanjem ravnovesja med potencialnimi škodljivci in njihovimi naravnimi sovražniki.

Kolobar

Kolobarjenje je vrstenje rastlinskih vrst na isti obdelovalni površini po določenem zaporedju. Med prvo in drugo ponovno setvijo iste rastlinske vrste na isto obdelovalno površino naj bi preteklo najmanj od dve do šest let. Kolobarjenje je poleg obdelave tal in gnojenja eno najpomembnejših opravil za uspešno ekološko pridelavo. Kmetija mora poiskati najprimernejši način vrstenja poljščin, vrtnin ali aromatskih rastlin na njivah. Le ustrezno 5- oziroma 6-letno kolo-

barjenje bo omogočalo ponovne setve poljščin brez prekomerne zapleveljenosti in ugodne fizikalne in fitosanitarne lastnosti tal, ko ni prenosov bolezni in škodljivcev.

Kaj upoštevamo pri načrtovanju kolobarja?

- razmere na rastišču,
- podnebne razmere,
- potrebe po hranilih,
- agrotehnične razmere,
- delovno kapaciteto in gospodarsko-tehnični vidik kmetije,
- tržni vidik.

Pri sestavljanju kolobarja mora ekološki kmetovalec stalno opazovati rast in razvoj rastlin. Pri sestavi kolobarja so v pomoč zapiski o vrstenju v zadnjih letih, pojavu škodljivcev in bolezni, agrotehničnih ukrepov, vrsti in razširjenosti okužb ter plevelov. Priporočamo stalno dopolnjevanje znanja, prebiranje literature o poljedelskem kolobarju in udeležbo na različnih izobraževanjih s tovrstnega področja.

Rezultati uspešnega kolobarjenja so:

- zagotovi se enakomernejšo izrabo hranil in vode iz vseh plasti tal,
- izboljša se izkoristljivost hranil iz organskih in mineralnih gnojil,
- izboljša se struktura tal,
- prepreči se utrujenost tal,
- ohranja se rodovitnost tal,
- zagotovi se oskrba rastlin z dušikom,
- prepreči se širjenje bolezni in škodljivcev,
- vpliv na rast gojenih rastlin je dober (npr. kapusnice dobro uspevajo po žitih, krompirju).

Gnojenje v ekološkem kmetijstvu

Na ekološki kmetiji je osnovno vodilo ohraniti sklenjen krogotok hranilnih snovi in dobro rodovitnost tal. Na slednjo vplivajo številni dejavniki. Eden od pomembnejših je organska snov v tleh. V tleh mora biti zadosti humusa. Količino humusa v tleh lahko vzdržujemo oziroma povečujemo tudi z vnosom kompostiranih živinskih gnojil. Pri uporabi živinskih gnojil je na hektar kmetijskih zemljišč dovoljeno vnesti maksimalno 170 kg dušika. Pogosto se povečuje z rabo živinskih gnojil, kompostov ali drugih dovoljenih organskih gnojil, ki so v prodaji, hkrati pa na količino humusa v tleh pozitivno vplivajo tudi setev različnih dosevkov za podor ali krmne koševine v kolobarju.

Gnojenje ima v ekološkem kmetovanju še večji pomen kot pri običajnem kmetovanju. Brez poznavanja fizikalnih in kemijskih lastnosti tal je uspešna pridelava lahko ogrožena. Gnojila, ki jih smemo uporabljati, delujejo počasneje, prek mikroorganizmov v tleh, zato je za uspeh v pridelavi nujno potreben gnojilni načrt.

Če na kmetiji ni živinskih gnojil ali pa jih je premalo, je pred dokupom le-teh ali drugih organskih gnojil treba opraviti analizo tal in na osnovi le-te izkazati potrebo po dokupu v okviru gnojilnega načrta. Dokazila o potrebah po uporabi gnojila se hranijo na kmetiji.

Ker v ekološkem kmetijstvu ni dovoljena uporaba sintetičnih gnojil, dušik, ki je zelo pomemben za rast rastlin, zagotovimo s pridelavo

stročnic v kolobarju. Simbiotske bakterije na njihovih koreninah vežejo dušik iz zraka in obogatijo tla.

Stanje hranil v tleh je priporočljivo spremljati s pomočjo kemijske analize. Če je ugotovljeno pomanjkanje določene snovi, lahko ekološki pridelovalec uporabi dovoljeno gnojilo za ekološko kmetijstvo (naravni fosfati, kalijeva gnojila). Če imajo tla kislo reakcijo, se jo lahko izboljšuje z apnenjem (uporaba naravnega apnenca, mletega dolomita). Omenjene snovi pa lahko uporabimo le na osnovi analize tal in gnojilnega načrta.

Varstvo rastlin

Varstvo rastlin temelji na ukrepih, ki preprečujejo pojav bolezni in škodljivcev. Takí ukrepi so predvsem široko kolobarjenje, ustrezna obdelava tal, zmerno gnojenje in izbor zemljišču ustreznih vrst in sort rastlin. Da bi preprečili razvoj bolezni in škodljivcev, mora ekološki kmetovalec dobro poznati gojeno rastlino, rastišče, mikroklimatske razmere in biologijo določenih škodljivcev in bolezni.

Če kljub temu pride do pojava bolezni in škodljivcev ali pa je potrebno preventivno delovanje zoper njih, lahko uporabimo v ekološkem kmetijstvu dovoljene pripravke za varstvo rastlin. To so lahko doma pripravljene pripravke – različne rastlinske brozge, fermentirani rastlinski izvlečki (pripravki iz kopriv, gabeza, preslice

ipd.) ali pripravki, dovoljeni v ekološkem kmetijstvu, ki jih kupimo v trgovinah s sredstvi za varstvo rastlin. Seveda je treba pred uporabo dovoljenih pripravkov izvesti vse preventivne ukrepe v izogib pojavu škodljivcev in bolezni. V primeru uporabe sredstev pa je treba hraniti dokazila o potrebi za njihovo uporabo (obvestila opazovalno-napovedovalne službe, slike posevkov itd.). V zadnjih letih vse pomembnejše postaja biotično varstvo rastlin, kjer lahko z upoštevanjem določenih razmerij v naravi in uporabo koristnih organizmov škodljive organizme držimo pod pragom škodljivosti.

Zmanjševanje zapleveljenosti

Vzroki za nastanek zapleveljenosti njiv so v načinu gospodarjenja, kolobarjenja, talnih lastnostih in podnebjem. Pojav plevelov je treba zadržati na ravni, ki ne povzroča prekomernih vplivov na gojene rastline in ne ovira ukrepov obdelave tal ter spravila. Zapleveljenost mehanično uravnavamo s česali, okopalniki, mehaničnimi krtačami ali napravami za ožiganje plevelov. Eden od načinov uravnavanja zapleveljenosti je **zastiranje tal**. Zastirka vpliva tudi na manjša nihanja temperature tal, količine vode, rahlja prst, pospeši delovanje mikroorganizmov v tleh, zagotovi večjo dostopnost hranil in zmanjša njihovo izpiranje. Za zastiranje so uporabni različni materiali (folije, celulozno-šotni papir, pokošena trava pred semenjenjem, slama, listje, kompost in druge listnate rastline, ki ne semenijo).

Seme

V ekološkem kmetijstvu se sme uporabljati le ekološko pridelano seme. Aktualno ponudbo ekološkega semena v Sloveniji je mogoče najti na spletni strani MKGP pod naslovom Podatkovna zbirka ekološkega semena, semenskega krompirja in vegetativnega razmnoževalnega materiala. Če tega ni mogoče dobiti, je dovoljena uporaba konvencionalnega netretiranega semena, vendar mora ekološki kmetovalec pred nakupom konvencionalno pridelanega in netretiranega semena za dovoljenje zaprositi kontrolno organizacijo. Seme iz neekološke pridelave ne sme biti gensko spremenjeno. Setev tretiranega konvencionalnega semena je ena od osnovnih kršitev v ekološki pridelavi. V ekološkem kmetijstvu se priporoča uporaba na kmetiji pridelanega semena, ki izvira iz

zdravih posevkov. Možna je uporaba lastnega semena ali semena z drugih ekoloških kmetij, vendar moramo biti pozorni na to, da je seme zdravo in brez prisotnosti plevelov.

Ekološko travinje

Trajno travinje predstavlja osnovo pri reji prežvekovalcev na ekološki kmetiji. Kakovostno travinje naj bo sestavljeno iz različnih vrst rastlin. Idealna sestava travinja je 50–70 % trav, 10–30 % metuljnic in 10–30 % zeli. Na sestavo vpliva več dejavnikov. Pri tem ima lahko pomembno vlogo tudi pridelovalec s svojimi ukrepi. V okviru gospodarjenja s trajnim travinjem je pri reji živali na ekoloških kmetijah pomembna tudi organizirana paša živali. Na travnatih površinah optimalno rodovitnost tal vzdržujemo z uporabo živinskih gnojil ali dovoljenih gnojil za ekološko kmetijstvo. Zaradi velikega pomena kakovostne voluminozne krme je pravilno gnojenje ukrep, s katerim najhitreje izboljšamo rušo in rejske rezultate. Tudi na teh površinah se priporočata občasna analiza tal in uporaba hranil v skladu z gnojilnim načrtom.

Reja živali v ekološkem kmetijstvu

Živali so vmesni člen v sklenjenem krogotoku hranil med rastlinami in ljudmi. Rastlinske snovi pretvarjajo v beljakovine visoke biološke vrednosti. Pri ekološki živinoreji je poudarek na pridelavi polnovredne in zdrave hrane, živalim prijazne reje in čim manjšem obremenjevanju okolja. Poleg pretvarjanja rastlinskih snovi iz krme v beljakovine, živali z iztrebki prispevajo k ohranjanju in izboljšanju rodovitnosti tal.

Različne vrste domačih živali zahtevajo vsaka svojo specifično krmo, ki jo potrebujejo za rast, razvoj in reprodukcijo. Za krmljenje prežvekovalcev mora biti vsa krma ekološko pridelana. Zagotavljanje pravilne prehrane je eden pomembnejših elementov ekološke živinoreje. Živalim je treba poleg optimalne krme zagotoviti optimalne pogoje reje, ki zagotavljajo dobro počutje živali na kmetiji.

Osnovna načela ekološke živinoreje:

- vsa krma za živali naj bi bila pridelana prednostno na kmetiji,
- vsem živalim naj bosta omogočena enakomerno razporejen izpust ali paša čez celo leto,
- za vse živali je treba zagotoviti dovolj hlevskih površin,
- prepovedana je reja perutnine v kletkah,
- reja živali z gensko manipulacijo ni dovoljena,
- kastracija živali je dovoljena, vendar le z uporabo ustreznih anestetikov, opraviti pa jo morajo za to usposobljeni strokovnjaki,
- vezana reja govedi je dovoljena na majhnih kmetijah in v zimskem obdobju, pri staležu do 20 GVŽ iz govedi, pod pogojem, da sta urejena zimski izpust in letna paša živali.

V ekološki živinoreji je treba upoštevati vedenjske vzorce posameznih vrst živali (prosta reja, možnost paše v poletnem času, uporaba izpustnih površin v vseh letnih časih, socialni stiki med živalmi itd.). V hlevih z vezano rejo govedi v zimskem času se ustreznost hleva oceni z indeksom ustreznosti reje živali (IURŽ), ki mora doseči 24 točk. Zagotoviti je treba optimalno oskrbo rejnih živali (kakovostna krma, zagotovitev optimalnih pogojev reje v hlevih in na izpustnih površinah). Za ekološko rejo je treba izbrati ustrezne vrste in pasme, priporočljiva je tudi izbira avtohtonih vrst oziroma pasem živali. Paziti je treba na pravilno obremenitev kmetijskih zemljišč, ki ne sme presegati 170 kg N/ha iz živinskih gnojil. Največje število posameznih vrst živali na hektar kmetijskih zemljišč je opredeljeno v Prilogi IV Uredbe 889/08.

Za zdrave živali v ekološki reji poskrbi gospodar, in sicer z izborom prilagojenih vrst in pasem, primernih za lokalno okolje, z ustrezno kakovostno krmo, zagotovitvijo telesne aktivnosti, ustrezne gostote živali in primernih higienskih razmer za bivanje. Če žival vseeno zboli, jo je treba nemudoma zdraviti. Za zdravljenje so primerni naravni pripravki in homeopatska zdravila, ki so dovoljena v ekološkem kmetovanju. Če to ne zadostuje, se na odgovornost veterinarja lahko uporabi tudi sintetična veterinarska zdravila, pri katerih pa je treba podvojiti čakalno dobo (karenci) pred uporabo proizvodov od takšne živali. Za potrebe nadzora hranimo dokazila in zapiske o poteku zdravljenja.

PREDELAVA IN DOPOLNILNE DEJAVNOSTI NA KMETIJI

Predelava lastnih pridelkov omogoča dodajanje vrednosti primarnim kmetijskim pridelkom, ki so vključeni v proces predelave.

Predelava na kmetiji se običajno začne razvijati zaradi tržnih viškov, ki se pojavijo v določeni fazi pridelave na kmetiji ali pa zaradi interesa po širitvi dejavnosti na kmetiji. Predelavo na kmetiji organiziramo na osnovi zahtev nacionalne zakonodaje, ki ureja področje predelave kmetijskih pridelkov in je običajno na kmetiji registrirana kot dopolnilna dejavnost. Tako lahko na kmetiji kot dopolnilno dejavnost registriramo predelavo mesa, mleka, sadja in zelenjave itd. Kontrolna organizacija za ekološko kmetovanje na kmetiji, ki se ukvarja s predelavo, kontrolira skladnost predelovalnih postopkov (recepture itd.) in vključevanje določenih snovi, ki jih uporabljamo v procesu predelave, z zahtevami ekološkega

kmetijstva. Če so postopki skladni z zakonodajo s področja ekološkega kmetijstva, pridelovalec pridobi certifikat za vsak ekološki izdelek. Tako je zagotovljeno, da so izdelki pripravljeni iz ekoloških surovin in po postopkih, ki ohranjajo najvišjo kakovost proizvoda. Da izdelek lahko deklariramo kot ekološki, mora vsebovati najmanj 95 % ekoloških kmetijskih sestavin. Velikokrat se ekološke kmetije vključijo v izobraževalni proces različnih izobraževalnih ustanov, zato je registracija izobraževanja na kmetiji za določene kmetije tudi v prihodnje lahko izziv in popestritev ponudbe.

TRŽENJE EKOLOŠKIH PRIDELKOV IN ŽIVIL

Pomembno vprašanje pri odločitvi za ekološko kmetovanje je, kako in po kakšni ceni je mogoče prodati pridelke in živila.

Najbolj uveljavljen sistem prodaje na ekoloških kmetijah je neposredna prodaja pridelkov in izdelkov na ekoloških tržnicah, v okviru sejmov in drugih dogodkov ali prodaja na kmetiji. Največje povpraševanje je po sadju in zelenjavi, žitih in izdelkih iz žit. V okviru neposredne prodaje se vse bolj razvija prodaja zelenjave in deloma sadja v zabojčkih, vse bolj pa je prisotna tudi ideja partnerskega kmetovanja in aktivnega sodelovanja pridelovalca in potencialnega kupca v pridelovalnem procesu. Na področju prodaje žit, mleka, govejega mesa in sadja se že vzpostavljajo tudi prve organizirane povezave ekoloških kmetov in drugih zainteresiranih na področju trženja ekoloških pridelkov in tudi izdelkov. Vse več pa je kmetij, ki imajo registrirano dopolnilno dejavnost, v okviru katere predelajo večino lastnih pridelkov, ki jih prodajo na trgu.

Dana je tudi možnost sodelovanja z večjimi trgovskimi podjetji in specializiranimi trgovinami, poleg tega pa vse bolj zanimive postajajo tudi javne ustanove v okviru Uredbe o zelenem javnem naročanju, kjer je zahtevan določen delež ekoloških surovin. Vse bolj se uveljavlja tudi ponudba na medmrežju.

KONTROLA

Kontrola izvajanja ekološkega kmetovanja je temeljni sestavni del sistema ekološkega kmetijstva, ki zagotavlja pridelavo zdrave, lokalne, ekološko pridelane kakovostne hrane v skladu s pogoji ekološkega kmetijstva.

Kontrolo kmetij in drugih organizacij, ki se ukvarjajo s predelavo in trženjem ekoloških živil, vršijo neodvisne in za to pooblaščen kontrolne organizacije. Le-te so akreditirane po evropskih in nacionalnih predpisih. Če na kmetiji poteka pridelava v skladu z zapisanimi zahtevami ekološkega kmetovanja, organizacija za kontrolo kmetiji izda certifikat za posamezne pridelke in proizvode, ki velja eno leto. Ekološko živilo je le tisto, za katerega ima pridelovalec izdan certifikat za tekoče leto in le tega lahko označi ter posledično trži z navedbami, dovoljenimi v ekološkem kmetijstvu! Kmetije so običajno kontrolirane vsako leto, in sicer vsaj enkrat. Poleg ene redne vsakoletne kontrole kmetije ali obrata, ki se ukvarja z ekološkim kmetijstvom, pa je del kmetijskih gospodarstev vključenih še v drugi kontrolni pregled zaradi naključnega izbora, utemeljenega suma ali prijave. Poleg pridelovalcev se kontrolirajo tudi tržnice, prodajna mesta ipd.

DRŽAVA PODPIRA EKOLOŠKE KMETE

Pri sprejemanju odločitve za preusmeritev v ekološko kmetovanje je pomembno dejstvo, da Slovenija podpira ekološko kmetijstvo tudi z ukrepi Programa razvoja podeželja, ki je odraz skupne evropske kmetijske politike.

Ekološkim kmetijam je posebej namenjen ukrep ekološko kmetovanje. Namen ukrepa je spodbujati KMG za izvajanje naravi prijaznega načina kmetovanja, ki prispeva k ohranjanju in izboljševanju biotske raznovrstnosti, ohranjanju virov pitne vode, rodovitnosti tal, kulturne kmetijske krajine in k varovanju okolja nasploh.

Pri plačilih za ekološko kmetovanje razlikujemo plačila za ohranitev praks in metod ekološkega kmetovanja (EK) in plačila za preusmeritev v prakse in metode ekološkega kmetovanja (PEK). Slednja plačila so prvi dve leti oziroma do zaključka preusmeritve višja.

PLAČILA ZA UKREP EKOLOŠKO KMETOVANJE

		2015–2020	
		Ohranitev (EK)	Preusmeritev (PEK)
VIŠINA PLAČIL NA ha		EUR/ha	EUR/ha
njive – poljščine		326,18	377,82
vrtnine na prostem		600,00	600,00
vrtnine v zavarovanih prostorih		600,00	600,00
oljčniki z gostoto najmanj 150 dreves/ha, nasadi sadovnjakov z gostoto najmanj 100 dreves/ha pri orehu in kostanju ter najmanj 200 dreves/ha pri nasadih z ostalimi sadnimi vrstami in nasadih z mešanimi sadnimi vrstami	intenzivni nasad jablan	676,60	900,00
travniški visokodebelni sadovnjaki z gostoto 50–200 dreves/ha	travniški nasad jablan	189,33	291,33
vinogradi		692,74	900,00
hmeljišča		900,00	900,00
drevesnice	sadne rastline	900,00	900,00
trajno travinje pridelava semenskega materiala kmetijskih rastlin:		136,12	272,87
poljščine		600,00	800,00
krmne rastline		600,00	800,00
vrtnine		600,00	800,00
čebelarjenje		22,31	22,31

Poleg plačil za ekološko kmetijstvo so ekološki kmetje upravičeni tako do neposrednih plačil (kot drugi kmetje) kakor tudi do sredstev iz sheme kmetijskookoljskih in podnebnih plačil (KOPOP), ki so tudi del Programa razvoja podeželja.

Kombinacije KOPOP

Ekološki kmetje lahko plačila za ukrep ekološko kmetovanje kombinirajo s plačili iz ukrepa KOPOP. Možna je tudi kombinacija med posameznimi operacijami znotraj KOPOP in ekološkim kmetovanjem. O vseh možnih kombinacijah boste več informacij našli v aktualnem Programu razvoja podeželja oziroma pri vašem kmetijskem svetovalcu ali na spletni strani MKGP: http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/kmetijstvo/ekolosko_kmetovanje/podpore_ekoloskemu_kmetovanju/.

Razvojna sredstva za ekološke kmetije

Ekološki kmetje lahko, tako kot drugi, kandidirajo na razpisih za sofinanciranje različnih naložb na kmetiji v okviru Programa razvoja podeželja. V okviru razpisov bodo opredeljeni določeni mehanizmi, ki ekološkim kmetijam zagotavljajo večjo stopnjo sofinanciranja ali dodatne točke pri ocenjevanju vlog.

S prijavo na razpis Sodelovanje v shemah kakovosti lahko ekološki kmetje, ki tržijo svoje pridelke in izdelke ter pri tem uporabljajo zaščitne oznake za ekološko kmetovanje, pridobijo povrnjene stroške sodelovanja v shemah kakovosti (kontrola, analize, tisk zaščitnih oznak itd.).

PREDPISI, KI UREJAJO EKOLOŠKO KMETIJSTVO

Osnovna pravila ekološkega kmetijstva so enaka po vsej Evropi in so zbrana v Uredbi Sveta (ES) št. 834/2007. Podrobnejša pravila za izvajanje skupaj s seznama dovoljenih sredstev so podana v Uredbi Komisije (ES) št. 889/2008. Obe uredbi sproti dopolnjujejo, tako da je treba upoštevati tudi vse dopolnitve. Na nacionalnem nivoju za ekološko kmetijstvo velja tudi Pravilnik o ekološki pridelavi in pridelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil (Uradni list RS, št. 8/2014).

KJE DOBIM INFORMACIJE O EKOLOŠKEM KMETOVANJU IN PREUSMERITVI?

Več informacij o preusmeritvi in vstopu v ekološko kmetijstvo lahko dobite pri svojem območnem kmetijskem svetovalcu ali specialistu za ekološko kmetovanje, ki delujeta v okviru KGZS in posameznega območnega kmetijsko-gozdarskega zavoda.

Dodatne informacije lahko dobite tudi pri regionalnih združenjih ekoloških kmetov ali pa pri kmetiji, ki že kmetuje po načelih ekološkega kmetovanja v vaši vasi ali širši okolici. Lahko obiščete tudi katero od ekoloških tržnic in se pogovorite s kmeti, ki že kmetujejo ekološko. Udeležite pa se lahko tudi katerega od izobraževanj s področja ekološkega kmetovanja, ki jih organiziramo v okviru KGZS ali izobraževanj, ki jih organizirajo območna združenja, kontrolne organizacije, izbrani izvajalci usposabljanj za

potrebe izvajanja zahtev v okviru ekološkega kmetovanja iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije 2014–2020 in druge nevladne organizacije.

Osnovne podatke lahko dobite prav tako na spletnih straneh Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije in njenih zavodov, Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, kontrolnih organizacij (Inštitut KON-CERT, IKC, Bureau Veritas), Zveze združenj ekoloških kmetov Slovenije, regionalnih združenj ekoloških kmetov in nekatere nevladnih organizacij (ITR). Kontaktni podatki so v seznamu v prilogi brošure.

POGOSTA VPRAŠANJA

Ali ekološko kmetovanje pomeni vrnitev v preteklost?

Ekološko kmetijstvo izhaja iz razumevanja naravnih procesov in krojenja snovi v naravi. Sodobno ekološko kmetovanje kombinira stoletne izkušnje z novimi izsledki, uporabo novih tehnologij in orodij. Ekološko kmetovanje se lahko izvaja tudi na velikih površinah z uporabo sodobnih strojev, ki so prilagojeni postopkom ekološkega kmetovanja.

Kdaj naj se prijavim in podpišem pogodbo?

Za preusmeritev v ekološko kmetovanje se lahko odločite kadar koli, vendar je priporočljivo, da se v kontrolo ekološkega kmetovanja prijavite do 31. decembra tekočega leta. Le tako boste lahko že za naslednje koledarsko leto uveljavljali podpore iz ukrepa ekološko kmetovanje. Zaradi časa preusmeritve je priporočljivo že jesensko setev opraviti po principih ekološkega kmetijstva.

Kaj, če pomotoma uporabim nedovoljeno zaščitno sredstvo ali nevede posejem tretirano seme?

Če je bilo po podpisu pogodbe o kontroli in certifikaciji uporabljeno katero koli nedovoljeno sredstvo, se preusmeritev šteje od datuma zadnje uporabe nedovoljenega sredstva. Uporaba tretiranega konvencionalnega semena je ena od osnovnih napak, ki se lahko odrazi tudi v znižanju plačil za ekološko kmetovanje ali celo odvzemu le-teh.

Ali je preusmeritev iz integrirane pridelave zapletena?

Prevladuje mnenje, da so kmetije, ki so v kontroli integrirane pridelave, zelo primerne za preusmeritev v ekološko kmetijstvo. Gospodarji, ki so vključeni v sistem integrirane pridelave, imajo izkušnje z vodenjem evidenc, uporabo dovoljenih sredstev, kontrolami in pridobivanjem certifikatov. Z izkušnjami in nadaljnjo prilagoditvijo se lahko takšne kmetije hitreje preusmerijo v ekološko pridelavo.

Kaj, če ne morem zagotoviti novega hleva za prosto rejo?

Prosta reja je z uredbami o ekološkem kmetijstvu predpisana kot najprimernejša oblika reje govedi. Z upoštevanjem podnebni, geografskih ali strukturnih težav slovenskih ekoloških kmetov je pri nas izjemoma dovoljeno še naprej privezovati živali na malih kmetijskih gospodarstvih, ki redijo do 20 GVŽ. Vendar to velja v primeru, da je zagotovljen dostop do pašnikov v pašni dobi in vsaj dvakrat tedensko dostop do površin na prostem (izpust) v času, ko paša ni mogoča. Ustreznost pogojev reje v hlevu z vezano rejo govedi ocenimo s pomočjo indeksa ustreznosti reje živali (IURŽ). Priporočilo je, da se tudi manjše kmetije čim prej preusmerijo v prosto rejo.

Ali bom dobil plačilo za travinje, če v ekološko kontrolo prijavim le površine s travinjem, reja govedi pa ostane konvencionalna?

V ekološko kontrolo je možno prijaviti travinje brez reje, vendar za to ne dobite plačila. Do plačila je upravičeno le travinje v kombinaciji z ekološko rejo živali in obremenitvijo vsaj 0,5 GVŽ/ha.

Viri:

Pri pripravi brošure je bilo poleg avtorjevega gradiva in gradiva drugih sodelavcev KGZS uporabljeno tudi gradivo, ki je javno dostopno na spletnih straneh IFOAM, Inštituta za trajnostni razvoj, Ministrstva za kmetijstvo gospodarstvo in prehrano, Inštituta KON-CERT Maribor, Inštituta za kontrolo in certifikacijo Univerze v Mariboru in Združenja Deteljica ter iz knjige M. Bavec in sodelavcev: Ekološko kmetijstvo (Kmečki glas, 2001).

KONTAKTNE TOČKE

SVETOVALCI KOORDINATORJI ZA EKOLOŠKO KMETOVANJE

KGZS – Zavod Celje

Mitja Zupančič, Trnoveljska cesta 1, 3000 Celje
Tel.: 03 425 55 13
E-pošta: mitja.zupancic@ce.kgzs.si

KGZS – Zavod Kranj

Marija Kalan, Cesta Iva Slavca 1, 4000 Kranj
Tel.: 04 280 46 32
E-pošta: marija.kalan@kr.kgzs.si

KGZS – Zavod Ljubljana

Vladka Turk Mate, Škrabčev trg 19, 1310 Ribnica,
Tel.: 01 837 32 54
E-pošta: vladka.turk-mate@lj.kgzs.si

KGZS – Zavod Maribor

Martina Gomzi, Vinarska 14, 2000 Maribor,
Tel.: 02 228 49 19
E-pošta: martina.gomzi@kmetijski-zavod.si

KGZS – Zavod Murska Sobota

Alojz Topolovec, Partizanska 23, 9250 Gornja Radgona,
Tel.: 02 539 14 42
E-pošta: alojz.topolovec@gov.si

KGZS – Zavod Nova Gorica

Bogdan Črv, Rutarjeva 35, 5220 Tolmin,
Tel.: 05 388 42 81
E-pošta: bogdan.crv@go.kgzs.si

KGZS – Zavod Novo mesto

Mateja Strgulec, Šmihelska 14, 8000 Novo mesto,
Tel.: 07 373 05 76
E-pošta: mateja.strgulec@gov.si

KGZS – Zavod Ptuj

Darja Artenjak, Ormoška cesta 28, 2250 Ptuj,
Tel.: 02 749 36 14
E-pošta: darja.artenjak@kgzs-ptuj.si

NASLOVI KONTROLNIH ORGANIZACIJ

Inštitut KON-CERT Maribor

Vinarska ulica 14, 2000 Maribor
Tel.: 02 228 49 52
Faks: 02 251 94 82
E-pošta: info@kon-cert.si
Spletna stran: www.kon-cert.si

IKC – Inštitut za kontrolo in certifikacijo UM

Pivola 8, 2311 Hoče
Tel.: 02 613 08 31
E-pošta: ikc-info@uni-mb.si
Spletna stran: www.ikc-um.si

Bureau Veritas, d. o. o.

Linhartova cesta 49a, 1000 Ljubljana
Tel.: 01 475 76 61
E-pošta: marko.majer@si.bureauveritas.com
Spletna stran: www.bureauveritas.si

SEZNAM ZDRUŽENJ EKOLOŠKIH KMETOV

ZVEZA ZDRUŽENJ EKOLOŠKIH KMETOV SLOVENIJE (ZZEKS)

Metelkova 6, 1000 Ljubljana
Tel.: 01 230 12 01/051 69 26 90
Faks: 01 232 14 11
E-pošta: zveza.ekokmet@zveza-ekokmet.si
Spletna stran: www.zveza-ekokmet.si

ZDRUŽENJE EKOLOŠKIH KMETOV OSREDNJE SLOVENIJE

Metelkova 6, 1000 Ljubljana
Tel.: 01 548 10 90
E-pošta: info.zekos@gmail.com
Spletna stran: www.zekos.si

**ZDRUŽENJE ZA EKOLOŠKO KMETOVANJE SEVERNE
PRIMORSKE**

Rutarjeva 35, 5220 Tolmin

Tel.: 05 388 28 13

E-pošta: peter.domevscek@pososki-rc.si

ZDRUŽENJE EKOLOŠKIH KMETOV OBALE

Larisovala 7, 6280 Ankaran

Tel.: 031 508 903

E-pošta: biodar.obala@gmail.com

Spletna stran: www.zek-obala.si

ZDRUŽENJE ZA EKOLOŠKO KMETOVANJE SV SLOVENIJE

Ob Blažovnici 51, 2341 Limbuš

Tel.: 051 610 133

E-pošta: ekozdruzenjesvs@gmail.com

Spletna stran: www.drustvo-ekokmet.si

ZDRUŽENJE EKOLOŠKIH KMETOV – ZDRAVO ŽIVLJENJE

Stari trg 1, p. p.14, 1225 LUKOVICA

Tel.: 01 723 51 16

E-pošta: zdruzenje.zekzz@gmail.com

Spletna stran: www.zdruzenje-zekzz.si

**ZDRUŽENJE EKOLOŠKIH PRIDELOVALCEV IN
PREDELOVALCEV DETELJICA**

Trnoveljska cesta 1, 3000 Celje

Tel.: 03 425 55 13

E-pošta: info@ekodeteljica.si

Spletna stran: www.ekodeteljica.si

**ZDRUŽENJE ZA EKOLOŠKO KMETOVANJE DOLENJSKE,
POSAVJA IN BELE KRAJINE**

Šmihelska 14, 8000 Novo mesto

Tel.: 07 373 05 70

E-pošta: mateja.strgulec@gov.si

Spletna stran: www.kmetijskizavod-nm.si

ZDRUŽENJE ZA EKOLOŠKO KMETOVANJE GORENJSKE

Cesta Iva Slavca, 4000 Kranj

Tel.: 051 354 968

E-pošta: info@zekg.si

Spletna stran: www.zekg.si

ZDRUŽENJE EKOLOŠKIH KMETOV – EKOLOGISTIKA

Cesta na Hudo 23, 4290 Tržič

Tel.: 031 512 199

E-pošta: ekokmetija.slibar@siol.net

Spletna stran: www.kmetija-slibar.eu

ZVEZA DRUŠTEV ZA BIOLOŠKO-DINAMIČNO GOSPODRJANJE

AJDA DEMETER SLOVENIJA

Sevno 13, 8000 Novo mesto

Tel.: 031 308 026

E-pošta: zveza.biodinamikov@gmail.com

Spletna stran: www.zvezabiodinamikov.si

ZDRUŽENJE DEMETER SLOVENIJA

Volčji Grad 40, 6223 Komen

Tel.: 031 611 748

E-pošta: prikamnarjevih@amis.net

Spletna stran: www.demeter.si

INŠTITUT ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ

Trubarjeva 50, 1000 Ljubljana

Tel.: 01 43 79 460

E-pošta: info@itr.si

Spletna stran: www.itr.si

Avtor: dr. Janko Rode, Mitja Zupančič s sod.

Lektoriranje: Nina Modrijan, Prevajalska agencija Julija d. o. o.

Oblikovanje: Furmil, Vidonja Milan, s. p.

Tisk: Formatisk d. o. o.

Avtorji fotografij: Martina Gomzi, Marjeta Miklavc, Evropska komisija

Kraj izdaje: Ljubljana

Založnik: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

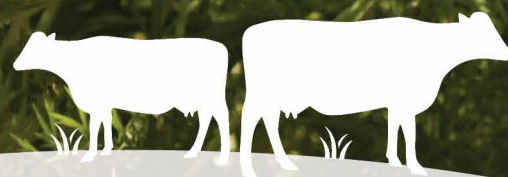
Leto izida: avgust 2015

Število izvodov: 2.200

Sofinancirata Evropska unija, Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja, in Republika Slovenija.

Za vsebino publikacije sta odgovorna dr. Janko Rode, Mitja Zupančič s sod.

Organ upravljanja, določen za izvajanje Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020, je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

ODLOČITEV ZA
EKOLOŠKO
KMETIJSTVO
Pomen prave izbire!